

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Catalunya

Indicadors de la situació de la **seguretat alimentària** Catalunya 2013

Infografia

Document elaborat per:

Agència de Salut Pública de Catalunya. Departament de Salut

Primera edició: Octubre de 2015

Assessorament lingüístic: Secció de Planificació Lingüística. Departament de Salut

Dipòsit legal: B. 23567-2013

ISSN: 2339-8469

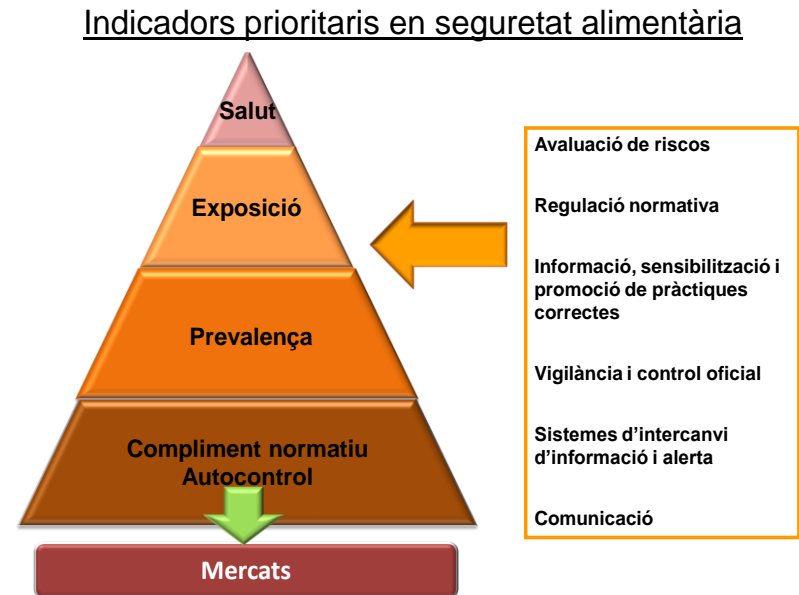

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència Reconeixement-No comercial-Sense obres derivades 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor i no se'n faci un ús comercial.

La llicència completa es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Metodologia de l'anàlisi de la situació de la seguretat alimentària a Catalunya

- La **teoria del canvi** de la política de seguretat alimentària a Catalunya, representada a la piràmide, es basa en una seqüència lògica segons la qual un nivell elevat de compliment normatiu, especialment en l'àmbit de l'autocontrol, ha de permetre la minimització de la prevalença de perills en totes les fases de la cadena alimentària, cosa que ha de suposar una baixa **exposició** de la població als perills alimentaris i, en conseqüència, una baixa **incidència** de malalties de transmissió alimentària. Tot això ha de generar un elevat nivell de **confiança** del conjunt de la ciutadania i dels mercats nacional i internacional en els productes alimentaris catalans.
- D'acord amb aquesta teoria del canvi, l'anàlisi de la situació de la seguretat alimentària a Catalunya es porta a terme sobre la base del seguiment de diferents grups d'indicadors derivats de les dades facilitades pels organismes responsables en cada àmbit d'intervenció. Aquests grups d'indicadors són els següents:
  - Incidència de malalties de transmissió alimentària en la població.
  - Dades d'exposició de la població a perills alimentaris.
  - Dades de prevalença de perills biològics i químics en aliments posats a disposició de la població així com en les fases diferents de la cadena alimentària.
  - Grau de compliment de les regulacions preventives que són d'aplicació en les activitats de la cadena alimentària.
  - Dades de percepció i confiança.

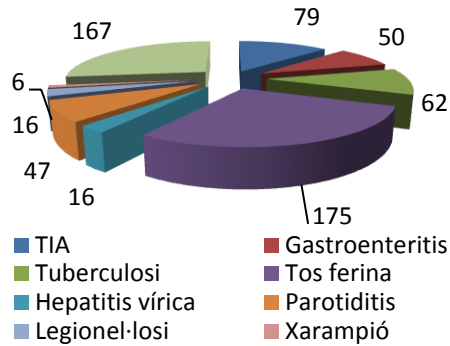

Organismes amb responsabilitats en seguretat alimentària que aporten dades i participen en l'elaboració de la *Memòria de la situació de la seguretat alimentària a Catalunya*:

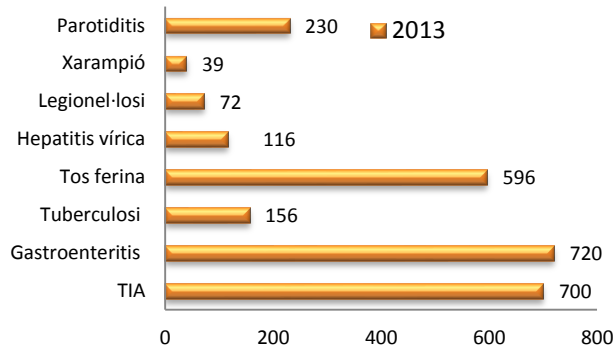
- Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DARP)
- Agència de Salut Pública de Catalunya (ASPCAT) del Departament de Salut (DS)
- Departament de Territori i Sostenibilitat (DTES)
- Administracions locals (AL)
- Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB)
- Agència de Residus de Catalunya (ARC)
- Agència Catalana de l'Aigua (ACA)
- Agència Catalana del Consum (ACC)
- Agència Catalana de Seguretat Alimentària (ACSA)

Indicadors d'incidència de malalties transmeses per via alimentària en la població (I)

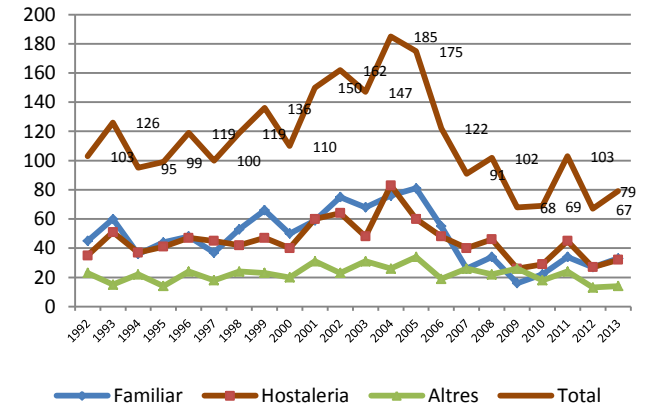
Nombre de brots de toxiinfeccions alimentàries (TIA) comparats amb altres tipus de brots declarats. Catalunya 2013

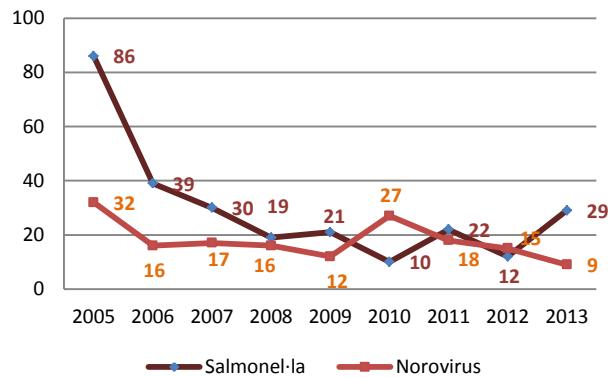
Nombre de brots de malalties declarats, inclosos els de TIA, per nombre d'afectats. Catalunya

Nombre de brots de malalties de transmissió alimentària notificats. Catalunya 1992-2013

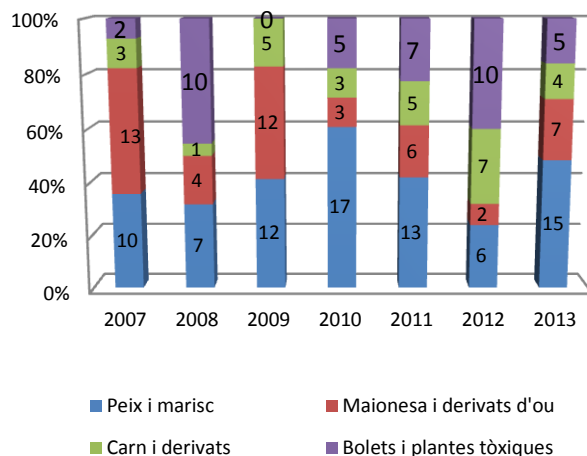
Nombre de brots de TIA segons els principals agents causals. Catalunya 2005-2013

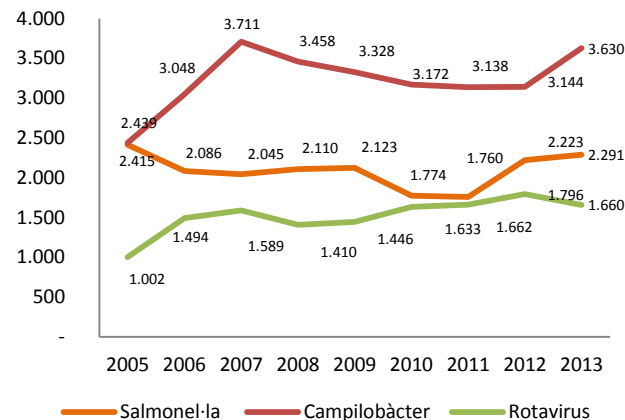
- Les toxiinfeccions alimentàries (TIA) són el **problema principal de salut en l'àmbit de la seguretat alimentària**. Ocupen el segon lloc en importància per nombre de brots i per nombre d'afectats, per darrera de la tos ferina i la gastroenteritis aguda respectivament.
- Després d'una important baixada de brots declarats al 2009 s'observa una estabilització del nombre de brots i toxiinfeccions alimentàries en els darrers anys.
- Els agents causals implicats amb més freqüència són **salmonel·la i norovirus**.
- La majoria dels brots de TIA (80%) estan associats als **àmbits domèstic i de restauració comercial**.

Indicadors d'incidència de malalties transmeses per via alimentària en la població (II)

Principals aliments implicats en els brots de TIA. Catalunya 2007-2013⁽¹⁾

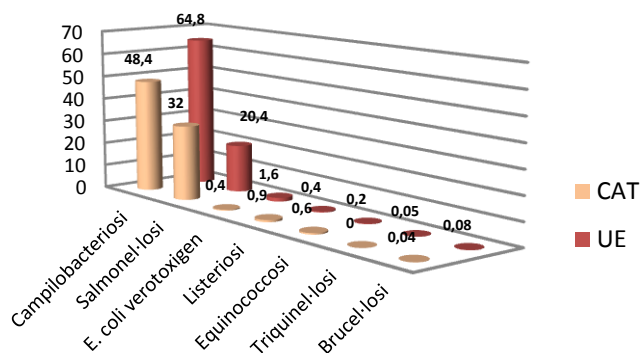
Notificació microbiològica. Principals agents de transmissió alimentària i nombre d'afectats. Catalunya 2005-2013⁽¹⁾

Nombre de casos de malalties de declaració individualitzada de transmissió alimentària. Catalunya 2007-2013⁽¹⁾

MALALTIA	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Brucel·losi	18	6	8	5	5	1
Còlera	0	0	0	0	0	1
Febre tifoide-paratifoide	19	21	25	26	18	18
Triquinosi	0	0	0	0	2	0
Hidatidosi	7	13	7	16	17	10
Botulisme	0	0	0	0	0	0
<i>E. coli</i> 0157:H7	1	2	4	3	0	1

Comparativa de notificació per 100.000 habitants de les principals malalties de transmissió alimentària. Catalunya (CAT)–mitjana Unió Europea (UE) 2013⁽²⁾

Font:

⁽¹⁾ Subdirecció General de Vigilància i Resposta a Emergències de Salut Pública.

⁽²⁾ The community summary report on trends and sources of zoonoses and zoonotic agents in the European Union. EFSA i ECDC.

- Els **productes de la pesca i de la carn i els derivats d'ous** són els aliments més freqüentment implicats en les TIA. Cal destacar els brots per consum de bolets que estan associats a imprudències en la recollida i el consum en l'àmbit domèstic.
- **Salmonel·la, campilobàcter i rotavirus** són els agents més notificats pels laboratoris de diagnòstic clínic de la xarxa assistencial. L'elevada notificació individual de campilobàcter i rotavirus contrasta amb la baixa freqüència com a agents causants de brots.
- Les taxes per 100.000 habitants de les principals malalties de transmissió alimentària declarades són **comparables a les de la mitjana de la Unió Europea**. Les malalties de declaració individualitzada que són de possible transmissió alimentària tenen una **baixa incidència** en la població catalana.

Indicadors d'exposició a contaminants a través de la dieta

Evolució de la ingesta estimada de contaminants. Catalunya 2000-2008

CONTAMINANT	UNITAT	2000	2006	2008	NIVELL DE SEGURETAT
Arsènic (As)	µg/dia	42,42	16,25	27,4	3-80
Cadmi (Cd)		15,74	17,19	21,57	25
Metilmercuri (Hg)		8,03	12,61	4,85	13
Plom (Pb)	ng/dia	27,52	20,63	-	51
PBDE (èter difenílic polibromat)		97,30	75,45	-	No fixat
PCN (naftalè policlorat)		45,78	7,25	-	No fixat
PCDE (èter difenílic policlorat)	ng/dia	41,04	51,68	-	No fixat
PCDD/Fs (dioxines i furans)	pg	95,41	25,67	20,79	70-280
PCB (bifenil policlorat)	OMS-	150,1	52,40	32,43	
PCDD/Fs+PCB	TEC/dia	245,5	78,07	53,23	
HAP	ng/dia	842	939	645	49·10 ⁵
HCB (hexaclorobenzè)		166,2	71,62	39,13	1.700

- Els estudis en dieta total disponibles indiquen que **els nivells d'exposició a contaminants de la població a Catalunya es troben per sota dels límits màxims de referència establerts** per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) i l'Autoritat Europea de Seguretat Alimentària (EFSA).

- Els grups d'aliments que aporten una quantitat més alta de contaminants a la dieta són el peix, el marisc, les carns i els derivats, cosa que no hauria de suposar un risc en una dieta variada i equilibrada, però que pot representar un problema en cas de consum excessiu o poc variat i en segments de població especialment sensibles com ara infants i embarassades.

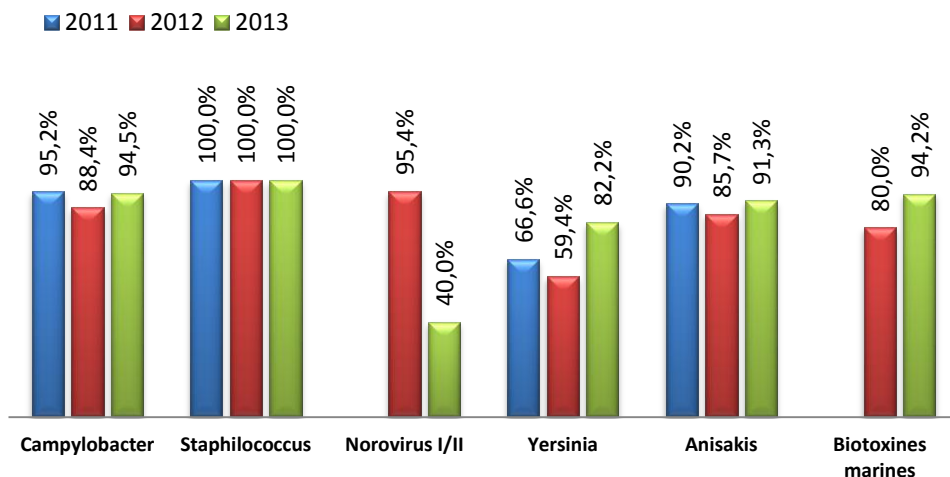
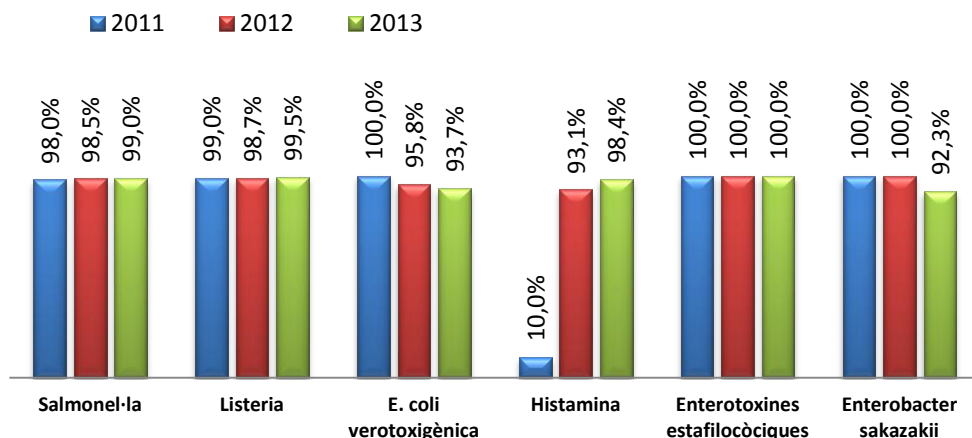
Grups d'aliments que aporten més contaminants a la ingesta diària

	As	Cd	CH3Hg+	Pb	TEQ PCDD/F	PCB-DL	EQ PCDD/F + PCB-DL	HAP, B[a]p equivalents	HCB	PBDE	PCDE	PCN
Carn i derivats	-	3	-	2	2	2	2	1	2	3	2	3
Peix i marisc	1	3	1	4	1	1	1	3	1	1	1	1
Hortalisses	-	-	-	2	3	4	5	3	6	4	3	3
Tubercles	-	2	-	4	4	4	5	3	6	4	3	4
Fruïtes	-	-	-	3	4	4	5	3	6	4	3	3
Ous	-	-	-	5	4	4	5	4	5	4	3	4
Llet	-	-	-	2	3	3	4	3	4	5	3	4
Derivats lactis	-	-	-	4	2	3	4	2	4	4	3	3
Pa i cereals	2	2	-	1	1	2	2	4	3	2	2	1
Llegums	-	1	-	5	4	4	5	3	6	5	3	3
Olis i greixos	-	4	-	5	2	2	2	3	5	2	2	2

Font: Estudi *Seguiment de la contaminació química dels aliments a Catalunya*. Laboratori de Toxicologia i Salut Mediambiental de la Universitat Rovira i Virgili, i Grup de Recerca en Toxicologia de la Universitat de Barcelona, per encàrrec de l'Agència Catalana de Seguretat Alimentària.

Indicadors de prevalença de perills en aliments (perills biològics)

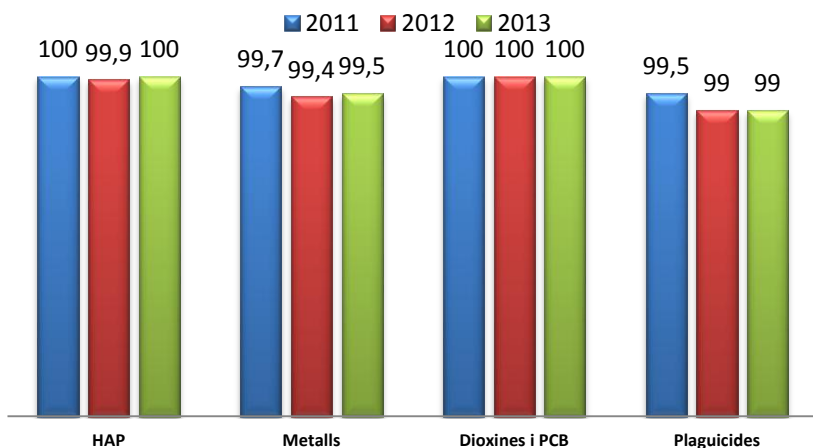
Taxes de conformitat de perills biològics en aliments segons dades de vigilància analítica

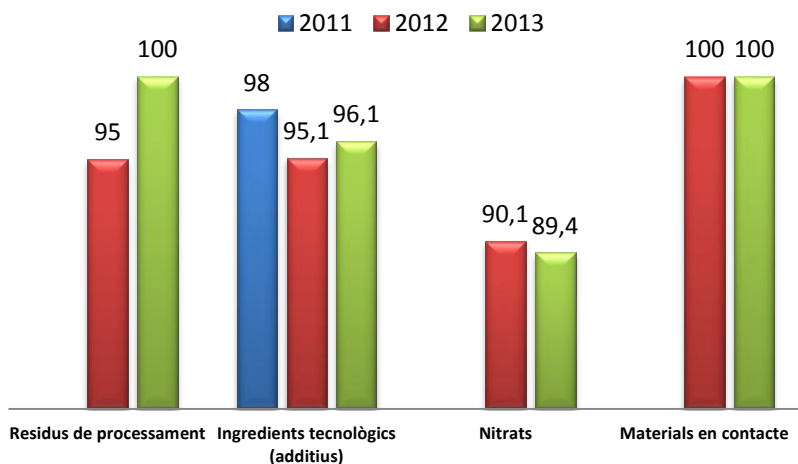
- Les **taxes de conformitat generals** per a patògens són elevades amb algunes excepcions com són *Norovirus* i *Yersinia*.
- L'agent més freqüentment detectat continua sent ***Campylobacter***, seguit de ***Yersinia enterocolitica***. Les dades de 2013 mostren una baixa taxa de conformitat en les mostres per **norovirus** la qual cosa fa necessari un seguiment específic.
- Si comparem les dades dels programes de vigilància duts a terme a Catalunya amb les dades de la **xarxa europea d'intercanvi d'informació i alertes alimentàries**, podem observar que els problemes detectats són similars.
- Les **mesures d'higiene** i l'**autocontrol** dels operadors i les mesures d'higiene domèstiques són essencials per minimitzar els riscos microbiològics.

Indicadors de prevalença de perills en aliments (perills químics) (I)

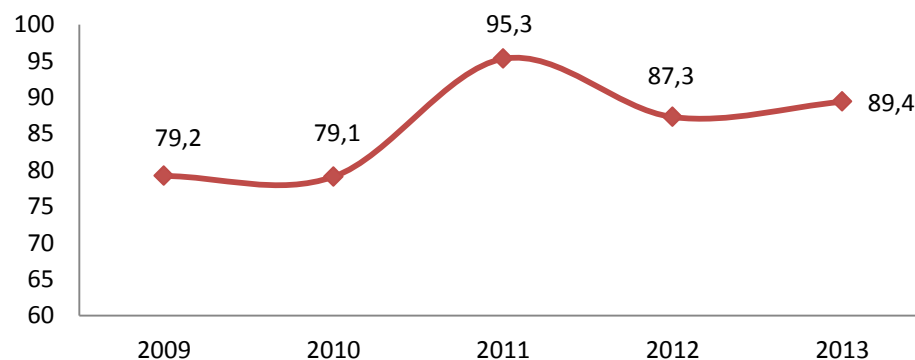
Taxes de conformitat de perills químics en aliments segons dades de vigilància analítica (%). Catalunya 2007-2013

- Les taxes de conformitat generals per perills químics mostren nivells molt alts, a excepció dels nitrats en vegetals, de manera que convé reforçar les mesures de promoció de pràctiques correctes de cultiu i d'informació als consumidors en aquesta matèria.
- Les dades del programa de **vigilància i control d'al·lergògens** en aliments indiquen que hi ha encara marge de millora ja que mostren una taxa de conformitat propera al 90% en els darrers tres anys.

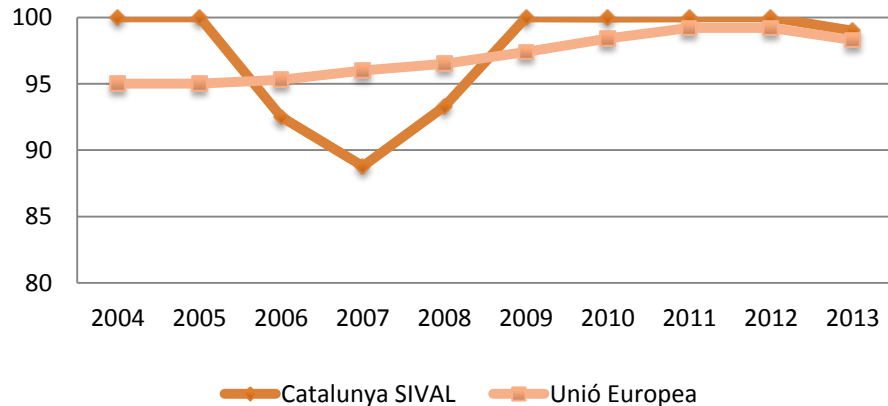
Evolució de resultats del programa de vigilància d'al·lergògens en aliments. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2008-2013

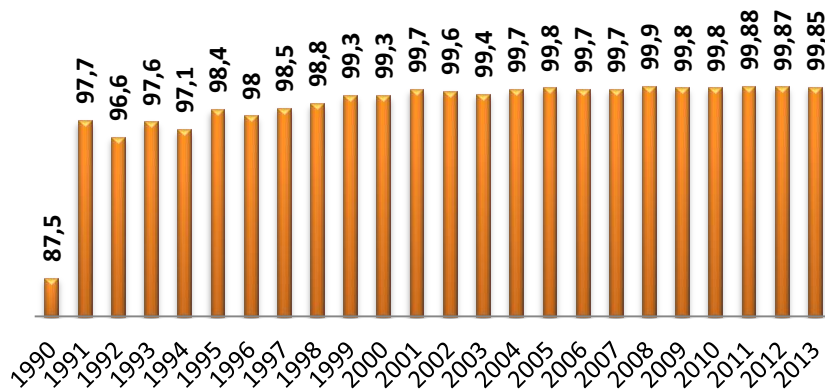
Indicadors de prevalença de perills en aliments (perills químics) (II)

Evolució de resultats de prevalença de plaguicides en aliments segons dades de l'ASPCAT, UE. Taxes de conformitat (%). Catalunya-UE 2004-2013

Font de les dades de 2013: ALCON.

Evolució de resultats del Pla d'investigació de residus en aliments d'origen animal segons dades de l'ASPCAT. Taxes de conformitat (%). Catalunya 1990-2013

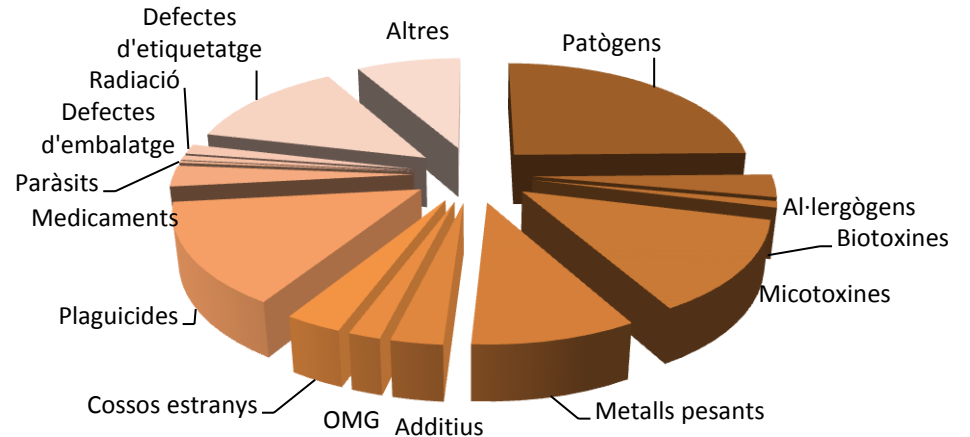

- En **residus de plaguicides**, la taxa de conformitat continua sent alta ja que es manté per sobre del 95% des del 2009.
- Els resultats relatius als **residus de medicaments veterinaris** en aliments d'origen animal mostren taxes de conformitat del 99,9%.
- Les 17 mostres no conformes del total de les 11.646 analitzades corresponen a 6 mostres de ronyó no conformes a cadmi; 1 mostra de tiroides de boví no conforme a tiouracil; 8 mostres de múscul no conformes a inhibidors com enrofloxacina, sulfadiazina o ciprofloxacina; i 2 mostres de greix no conforme a plaguicides.

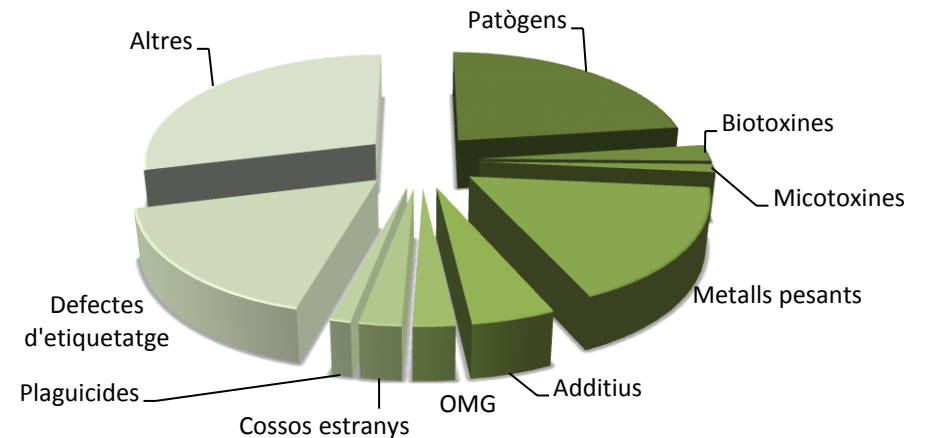
Indicadors de les xarxes d'alerta

- Tot i que molts dels problemes notificats al RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) no han afectat directament Catalunya, cal considerar les dades que ofereix per tal de tenir un **coneixement general de la situació en el nostre entorn més immediat**. La globalització del comerç i dels sistemes de producció fa que els problemes detectats en un indret determinat es puguin produir o traslladar ràpidament a altres territoris.
- El 59,3% de les alertes per defectes d'etiquetatge estan associades a l'absència de **declaració d'ingredients al·lèrgics**, cosa que fa necessari reforçar les actuacions en aquest àmbit.

Notificacions d'alertes segons dades del RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed). Distribució proporcional de les 3.137 notificacions registrades el 2013

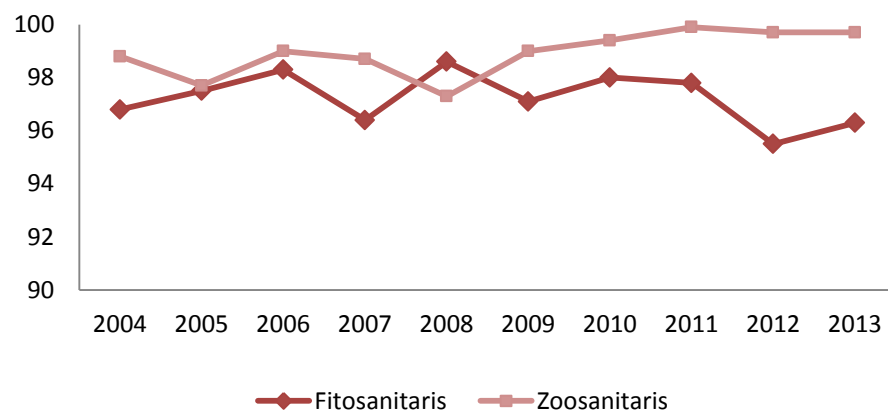

Alertes gestionades a Catalunya segons dades de l'ASPCAT. Distribució proporcional de les 73 alertes registrades el 2013

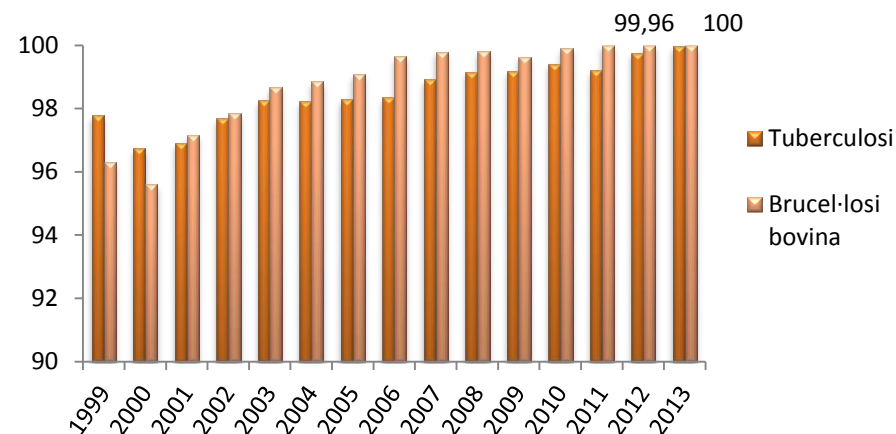

Indicadors de prevalença de perills en la fase primària de la cadena alimentària

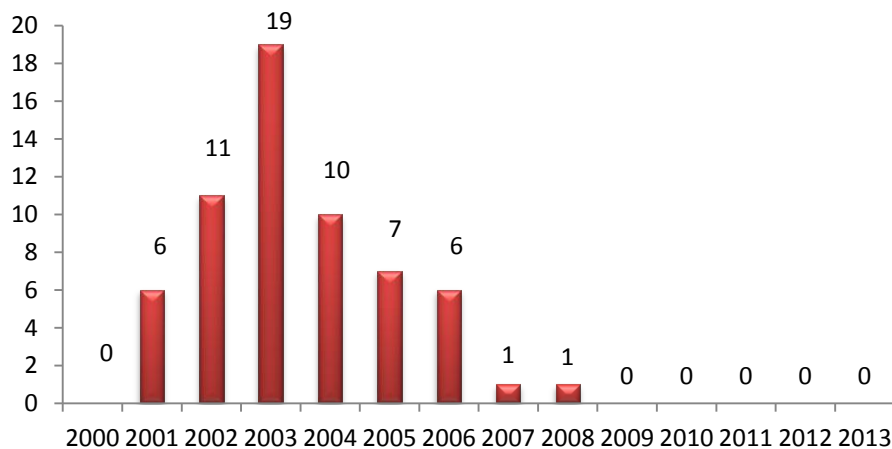
Evolució de resultats de prevalença de plaguicides postcollita i zoosanitaris en explotacions d'origen segons dades del DARP. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2004-2013

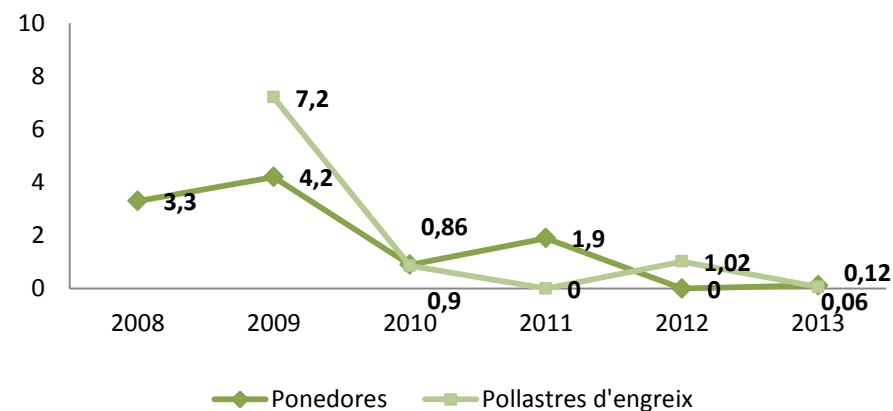
Evolució de la tuberculosi i la brucel·losi bovina a Catalunya segons dades del DARP. Explotacions negatives (%)

Nombre de casos confirmats d'encefalopatia espongiforme bovina (EEB) segons dades del DARP. Catalunya 2000-2013

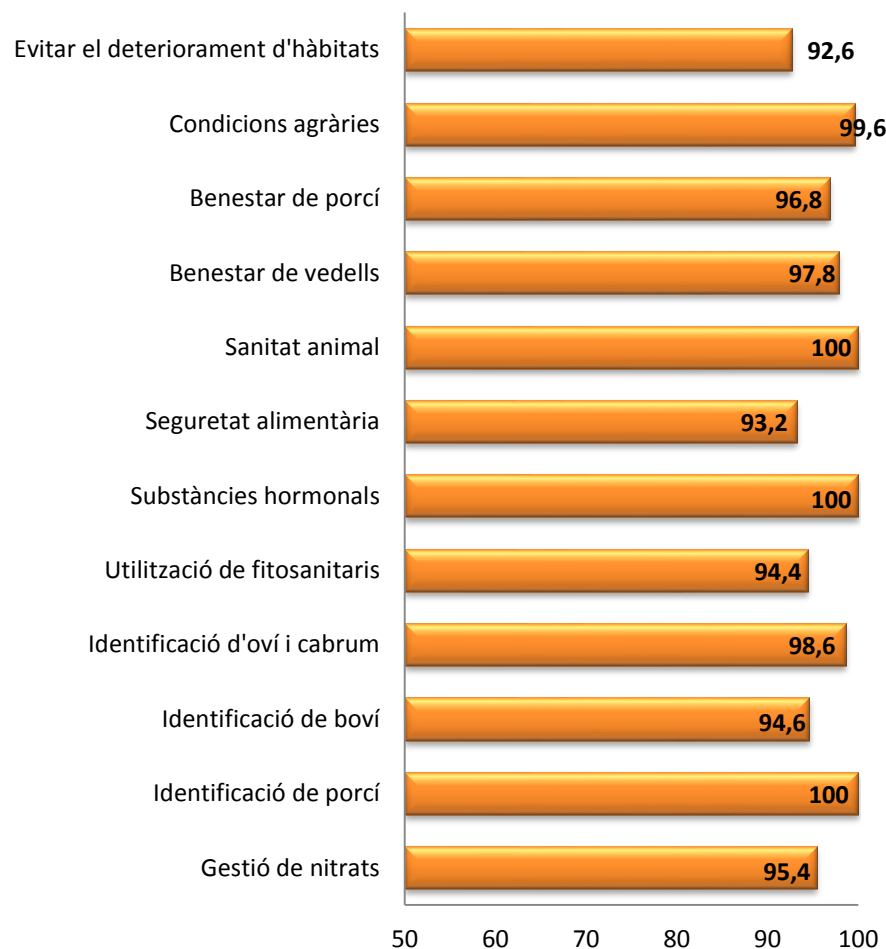

Evolució de resultats de prevalença de salmonel·la en explotacions d'aus segons dades del DARP (%)

Indicadors del nivell de compliment de les regulacions preventives que són d'aplicació en les activitats de la cadena alimentària (fase primària)

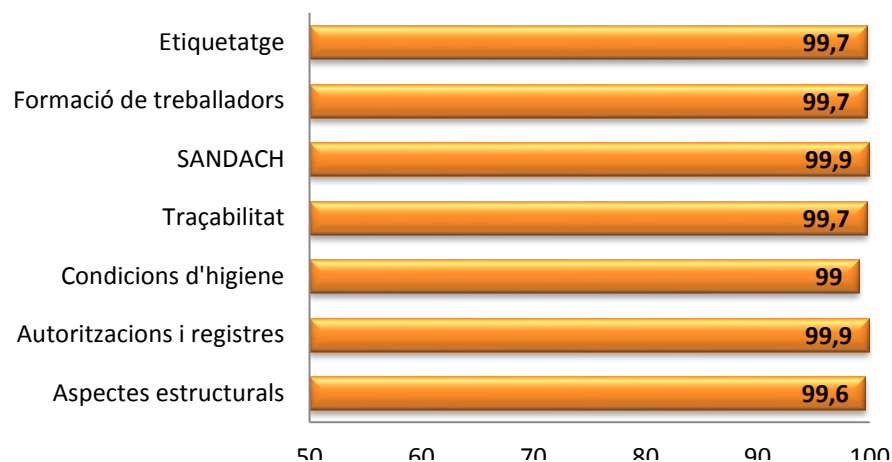
Resultats dels controls de condicionalitat en explotacions segons dades del DARP. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2013

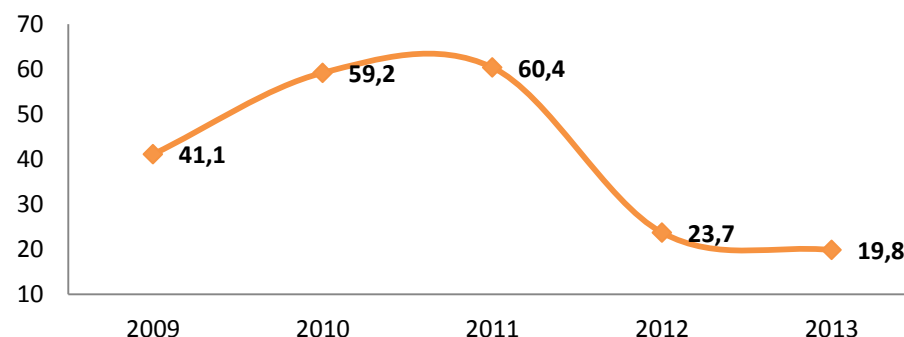
- La **condicionalitat** és un conjunt de requisits de gestió en matèria de salut pública, zoonosologia, fitosanitat, medi ambient i benestar dels animals, a més de les bones condicions agràries i mediambientals que han de mantenir els agricultors i els ramaders per optar als ajuts d'acord amb la normativa de la Unió Europea.
- Les dades procedents dels controls de la condicionalitat mostren taxes de conformitat elevades per a tots els paràmetres referencials.
- Destaca especialment la taxa de conformitat respecte a la **seguretat alimentària** referida al compliment de requisits establerts a la legislació alimentària, especialment en l'àmbit de la seguretat dels productes, la traçabilitat i l'alimentació animal.

Indicadors del nivell de compliment de les regulacions preventives que són d'aplicació en les activitats de la cadena alimentària (fase de transformació i distribució)

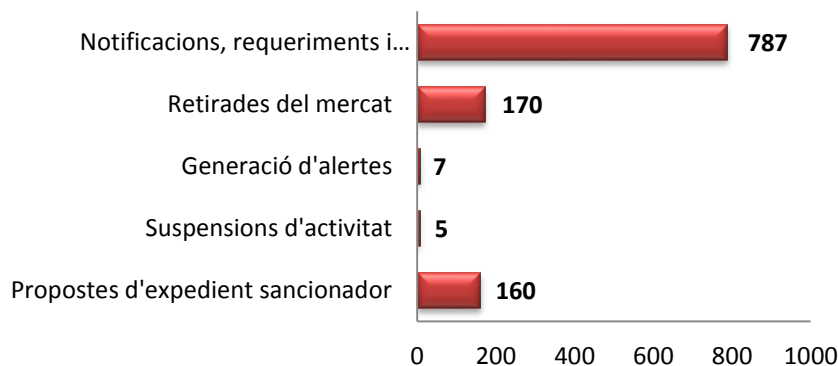
Resultats dels programes de vigilància i control de les indústries alimentàries. Taxes de conformitat (%) calculades en base al nombre d'incompliments registrats. Catalunya 2013

Evolució de resultats del compliment de les condicions d'autocontrol en indústries alimentàries. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2009-2013

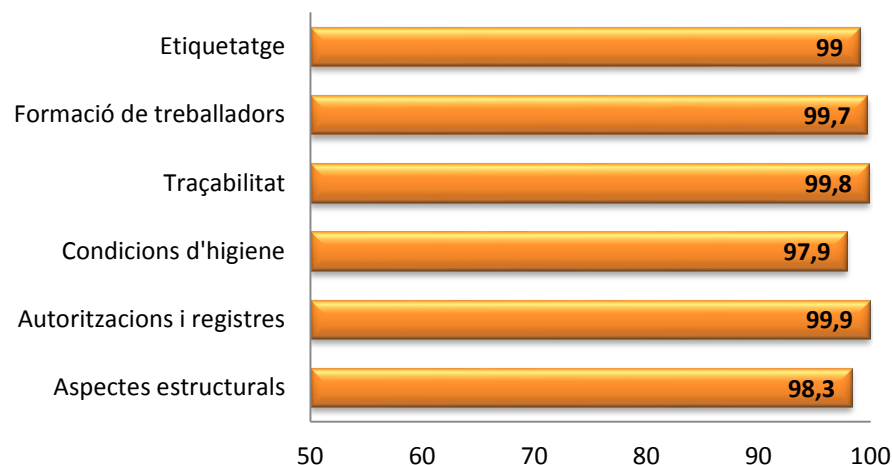
Resultats dels programes de vigilància i control de les indústries alimentàries. Tipus i nombre de mesures adoptades davant d'incompliments. Catalunya 2013

- Les taxes de conformitat relatives al **compliment normatiu en la indústria alimentària** són elevades. Aquestes taxes de conformitat es calculen sobre la base de les dades d'incompliments greus o reiterats i no tenen en compte les deficiències lleus detectades durant la inspecció que, tot i ser relativament freqüents, tenen caràcter lleu i són corregides per l'operador.
- En matèria d'**autocontrol** es continua observant una baixa taxa de conformitat.

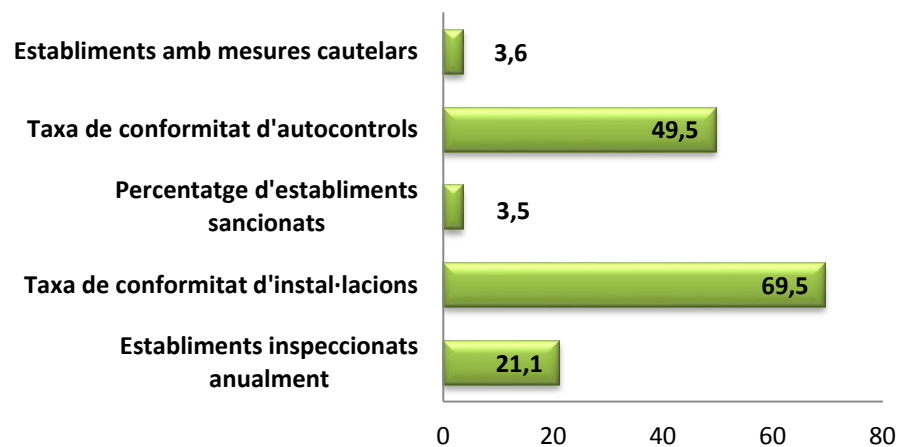
Indicadors del nivell de compliment de les regulacions preventives que són d'aplicació en les activitats de la cadena alimentària (fase minorista)

Resultats dels programes de vigilància i control del comerç minorista segons dades de l'ASPCAT. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2013 (Font: ALCON.)

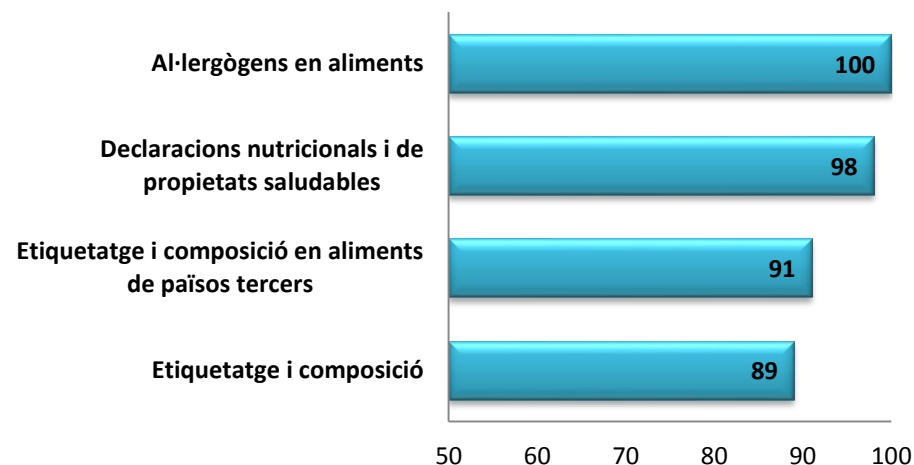

- Les dades relatives al **compliment normatiu en l'àmbit del comerç minorista i la restauració** mostren que la proporció d'incompliments greus que requereixen mesures cautelars o incoació d'expedients sancionadors és baixa.
- Les dades de **vigilància i control d'al·lèrgens** en aliments de l'Agència Catalana del Consum són favorables, amb una taxa de conformitat del 100% mentre que en matèria de declaracions nutricionals i propietats saludables és del 98%.

Indicadors dels cercles de comparació intermunicipal sobre control d'establiments minoristes segons dades de la Diputació de Barcelona. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2013

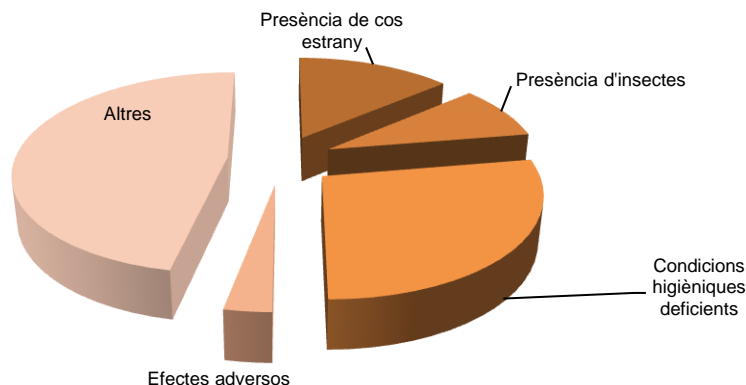

Resultats dels programes de vigilància i control a comerç minorista segons dades de l'Agència Catalana del Consum. Taxes de conformitat (%). Catalunya 2013

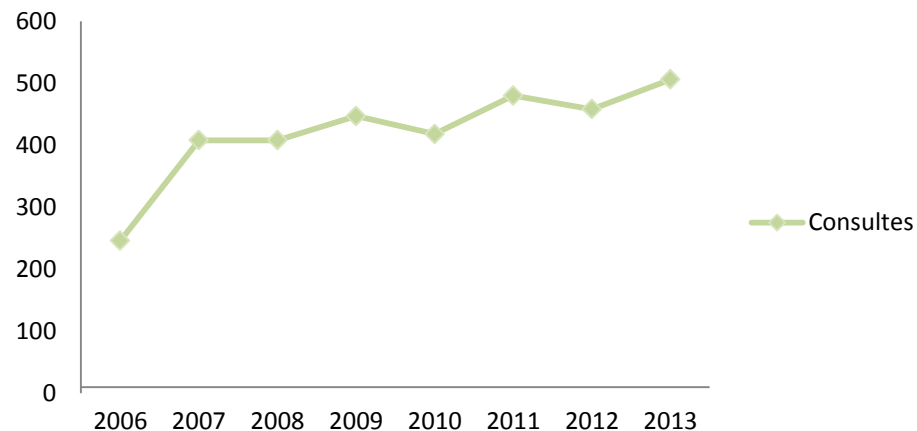

Indicadors de percepció de la ciutadania en seguretat alimentària

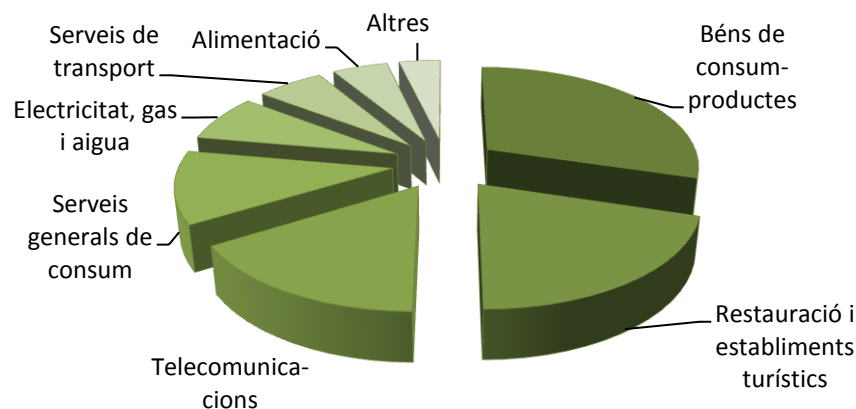
Denúncies presentades davant l'ASPCAT segons dades d'aquesta Agència. Distribució proporcional de les 432 denúncies registrades el 2013

Consultes adreçades a l'Agència Catalana de Seguretat Alimentària. Període 2006-2013

Denúncies presentades davant l'Agència Catalana de Consum. Distribució de les 3.655 denúncies registrades el 2013

- La majoria de les 432 denúncies presentades davant de l'ASPCAT es refereixen a condicions higièniques deficientes observades pels consumidors (27,7%) i presència de cossos estranys en aliments (13,8%).
- Del conjunt de denúncies presentades davant l'Agència Catalana del Consum, les referides a aliments suposen només un 4,3% d'un total de 3.655 denúncies registrades.